

Romanya ve Bulgaristan'la Türkiye yer almaktadır. Kırım ise Rusya'nın değil 1954'te Stalin'in bir "hediyesi" olarak bırakıldığı Ukrayna'nın elinde kaldı.

Yeni durum Karadeniz'e barıştan ziyade belirsizlik getirdi. Bölgesel ve tarihten gelen ihtilâflar yeniden su yüzüne çıkmaya başladı. Ukrayna ile Rusya arasında Karadeniz'deki eski Sovyet donanması sebebiyle meydana gelen ihtilâf, Moldavya ile Rusya arasındaki anlaşmazlık, Gürcistan'daki iç karışıklıklar, Abhazya ve Çeçenistan meseleleri, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Yukarı Karabağ sorunu Karadeniz'i bir barış gölü olmaktan çıkardı.

Hızlı kirlenmeyi, ulaşım sorunlarını ve bu arada bölge ülkeleri arasındaki siyasi ihtilâfları ve gelişmekte olan iktisadi ilişkileri göz önüne alan Türkiye Karadeniz'de kıyısı olan ülkeler arasında bir ekonomik iş birliği projesi oluşturdu. Serbest ticarî ilişkiler, bilgi alışverişi, bürokratik engelleri azaltma ve emniyet esasları üzerinde inşa edilen ilk proje, 19-20 Ağustos 1990 tarihinde Ankara'da ilgili ülkelerin katılımıyla tartışmaya açıldı. Daha sonra yapılan çeşitli toplantılarla proje geliştirildi ve genişletildi. 3 Ocak 1992'de Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Moldavya, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'dan oluşan dokuz ülkenin dışişleri bakanlarının katılımıyla İstanbul'da proje parafı edildi. Daha sonra Yunanistan ve Arnavutluk da bu projeye alınarak ülke sayısı on bir çıkarıldı. 25 Haziran 1992'de İstanbul'da yapılan bir zirve toplantısında ilgili devlet başkanlarınca Karadeniz Ekonomik İşbirliği Deklarasyonu imzalandı.

Bir blok oluşturma amacı gütmeyen bu deklarasyon, ekonomilerinin tamamlayıcı niteliğini ve coğrafi yakınlıklarını göz önüne alarak, uluslararası ikili ve çok yönlü anlaşmaları hesaba katarak serbest mübâdele prensiplerinden hareketle iktisadî ilişkilerini geliştirmek isteyen ülkeleri bir araya getirmektedir. Bu iş birliği içinde çevre kirlenmesi ve Karadeniz'e sanayi atıklarının atılmaması konusundaki projelerle ticaret ve sanayiye yönelik projeler önemlidir. Finansman temini için bilinen uluslararası para kuruluşları yanında Karadeniz Yatırım ve Ticaret Bankası destek olmaktadır. Dâimî genel sekreterliği İstanbul'da olan birliğe bağlı veya ona paralel olarak 1.159.000 dolar sermayeli bir de Karadeniz Ticaret Anonim Şirketi kurulmuştur.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin henüz randımanlı bir şekilde çalıştığını söylemek mümkün değildir. Bu mekanizmanın sağlam bir şekilde çalışabilmesi için kıyı devletlerinin birbirine itimadı olması gerektiği gibi bölgede istikrarın devamlı olması şarttır. Yukarı Karabağ'da, Çeçenistan'da savaş hali, Rusya ile Türkiye arasında Orta Asya petrol boru hatları konusunda ihtilâf varken ve özellikle siyasi bakımdan Rusya ve diğer kıyı ülkelerinin geleceği henüz tam belirli değilken böyle bir iş birliğinin tam olarak gerçekleşmesi beklenemez. Ancak resmî kuruluşlar dışında Karadeniz'de az miktarda da olsa özel ticarî ilişkiler doğmuş yetmiş yıldır kapalı olan sınırlar açılmış, özellikle Doğu Karadeniz açık şekilde iktisadî bir canlılığa kavuşmuştur..

BİBLİYOGRAFYA :

BA, HH, nr. 1478, 4963, 5118-E, 5619, 5715, 7360, 14453, 14506, 14596, 14978-B, 15158, 51906-B; BA, Cevdet-Hariciye, nr. 623; BA, Nâme Defterleri, nr. VI, s. 8-11; P. H. Mischeff, *La Mer noire et les détroits de Constantinople*, Paris 1899; Cemal Tukin, *Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Boğazlar Meselesi*, İstanbul 1947, tür.yer.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1-2, s. 199; V. Gittermann, *Geschichte Russlands*, Frankfurt 1965, II, 268, 270; A. W. Fisher, *The Russian Annexation of the Crimea (1772-1783)*, Cambridge 1970, tür.yer.; Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Ankara 1990, tür.yer.; Faruk Bilici, "Tentatives d'implantation française en Mer noire au XVIIIe siècle", *Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, Samsun 1990, s. 681-693; a.mlf., "Navigation et commerce en Mer noire pendant la guerre ottomano-russe de 1787-1792: les navires ottomans saisis par les russes", *Anatolie Moderna / Yeni Anadolu*, sy. 3, Paris 1992, s. 261-277; a.mlf., "La réalisation concrete avant la lettre: la coopération en Mer noire orientale", *CEMOTI*, XV (1995), s. 169-183; "La zone de coopération économique des pays rivaux de la Mer noire", a.e., XV (1995); G. Veinstein, "Les tatars de Crimée et la seconde élection de Stanislas Leszcynski", *Cahiers du monde russe et soviétique*, XI, Paris 1970, s. 24-92; Kemal Beydilli, "Karadeniz'in Kapalılığı Karşısında Avrupa Küçük Devletleri ve 'Miri Ticaret' Teşebbüsü", *TTK Belleten*, LV/214 (1991), s. 687-755; İdris Bostan, "Rusya'nın Karadeniz'de Ticarete Başlaması ve Osmanlı İmparatorluğu (1700-1787)", a.e., LIX/225 (1995), s. 353-394.

FARUK BİLİCİ

KARADENİZ, M. Ekrem Hulûsi (1904-1981)

Türk müzikisi nazariyatçısı
ve besteci.

14 Şubat 1904 tarihinde Rize'de doğdu. Babası avukat ve sahaf Mustafa Hulûsi Bey, annesi Zehra Hanım'dır. Rize'deki öğreniminin ardından girdiği İstan-

bul Erkek Lisesi'nden mezun olduktan sonra 19 Ağustos 1934'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bu arada 1 Kasım 1927'de Tütün İhissarı Muhasebesi'nde başladığı memuriyeti müfettişlik görevine kadar devam etti. Vazifedekeyken geçirdiği bir kaza sonucu görme yeteneğini büyük ölçüde kaybettiğinden 17 Şubat 1944'te mâlûlen emekliye ayrıldı. Hayatının bundan sonraki kısmını Beyazıt'ta Sahaflar Çarşısı'ndaki dükkânında sahaflık yaparak ve bir ara kanun dersleri vererek sürdürdü. 17 Ekim 1981'de İstanbul'da vefat etti ve Merkezefendi Kozlu Mezarlığı'na defnedildi.

Türk müzikisinin son dönem nazariyatçıları arasında önemli bir yeri olan Ekrem Karadeniz ilk müzik bilgilerini, on-on bir yaşlarında iken ud dersleri aldığı Sotiri adlı bir hocadan edindi. Daha sonra kanun ve keman dersleri aldıysa da kanunu tercih etti. 1930 yılında İbnülemin Mahmud Kemal'in evinde tanıştığı müzikşinas Abdülkadir Töre ile başlayan hocalığa ilişkin ilişkisi hocasının 1946 yılında vefatına kadar sürdü. Bu arada Abdülkadir Töre tarafından Cerrahpaşa'da açılan Gülşen-i Müsiki adlı okula giderek kendini yetistirdi. 1941'de Şehzadebaşı'ndaki Letâfet apartmanında çalışmalarına başlayan Türk Müzikisini Koruma Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Karadeniz müzikideki esas ününü hocası ile devam ettirdiği nazariyat çalışmalarıyla elde etmiştir.

Türk müzikisi nazariyatı konusunda Abdülkadir Töre ile beraber hazırlamaya başladıkları "Esâsât-ı Müsikiyye ve Türk Müzikisinde Terakkî ve Tekâmül" adlı eser üzerindeki çalışma Töre'nin vefatı üzerine Karadeniz tarafından sürdürülerek 1965 yılında tamamlandı. Arel - Ezgi sisteminin farklı, kırk bir aralıklı bir dizi temeline dayanan Töre'nin ses sistemi çerçevesinde şekillenen bu eser *Türk Müzikisinin Nazariye ve Esasları* adıyla yayımlandı.

M. Ekrem
Hulûsi
Karadeniz

lanmıştır (Ankara 1983). Töre'ye ithaf ettiği kitabın önsözünde Karadeniz, eserin hocasının çizdiği plana uygun olarak hazırlanmış olduğunu söyleyerek kitabın özünün Töre'ye ait olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Karadeniz'in sahip olduğu çok zengin bir nota koleksiyonu 1984 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlanmış, hayatta iken kendisinden temin edilen Abdülkadir Töre koleksiyonundaki dinî eserlerin bir kısmı, *Türk Müsikisi Klâsikleri İlâhîler* adıyla Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı tarafından beş cilt halinde yayımlanmıştır (İstanbul 1984-1996).

Ekrem Karadeniz, çeşitli yayın organlarında neşredilen araştırma ve makaleleriyle de Türk müsikisine hizmet etmiş bir sanatkârdır. 1945-1950 yılları arasında *Tanin* ve *Yeni Sabah* gazeteleriyle *Musiki Mecmuası*, *Türk Musikisi Dergisi*, *Türk Kültürü* gibi yayınlarda Türk müsikisi tarihi ve nazariyatıyla ilgili birçok makalesi çıkmış, bu çalışmalarında özellikle eşi Nefise Hanım onun en büyük yardımcısı olmuştur. Bilhassa *Türk Musikisi Dergisi*'nde Mehmet Suphi Ezgi, Muh-yiddin Erev ve Ekrem Karadeniz arasında Türk müsikisi ses sistemi konusundaki yazışmalarda (1950) ileri sürülen fikirler müsiği araştırmacıları tarafından mutlaka değerlendirilmelidir. Son zamanlarda unutulmaya yüz tutmuş necd-i hüseyinî makamını canlandırmadaki gayretleriyle bilinen Karadeniz'in saz semâisi, sirtö, şarkı ve ilâhî formlarında kendi ifadesine göre otuza yakın bestesi bulunmaktadır. Bestelediği ilk eser, "Gözü dünya mı görür âşık-ı dîdâr olanın" mısrai ile başlayan hüseyinî şarkısıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 175; Mustafa Rona, *Yirminci Yüzyıl Türk Müsikisi*, İstanbul 1970, s. 516-519; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Müsikisinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1983; Murad Bardakçı, "M. Ekrem Karadeniz ve Eseri Hakkında" (a.e. içinde), s. IX-XI; Töre, *İlahîler*, IX, 82-83; M. Nazmi Özalp, *Türk Müsikisi Tarihi*, İstanbul 2000, II, 300-301; Cavidan Arın, "Ekrem Karadeniz'in Cevapları", *MM*, sy. 229 (1967), s. 15; "Musikimizin 4 Kaybı", a.e., sy. 383 (1981), s. 30; Necdet Revi, "Seyyit Abdülkadir Töre ve Birkaç Hatıram", a.e., sy. 429 (1990), s. 9-11; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, İstanbul 1964, s. 210; Öztuna, *BTMA*, I, 429-430.

NURİ ÖZCAN

KARAEVLİ

Oğuz boylarından biri.

Kâşgarlı Mahmud (XI. yüzyıl) bu boyu listesinde Kara Bölük adıyla on ikinci sırada zikretmekte ve damgasının şeklini de vermektedir. 1206 yılında tamamlanan Fahreddin Mübârek Şah'ın tarihindeki Türk toplulukları listesinde Karaevliler'in adı geçmez. Reşidüddin Fazlullah (XIV. yüzyılın başları) Kara Bölük'ü, Karaevli (> evli) şeklinde yazar ve damgasını da verir. Kayı, Bayat ve Alkaevli boyları ile ortak olarak ülüşlerinin "sağ karı yağrın" (sağ kürek kemiği) ve onkunlarının da şahin olduğunu bildirir.

Vekâyî'nâmelerde ve diğer eserlerde Karaevliler'in adı geçmez. XVI. yüzyıla ait tahrir defterlerinde de sadece Yeni İl'e bağlı Mûsâcalu oymağının obaları arasında Karaevli adını taşıyan seksen altı vergi nüfuslu bir oba görülür. Aynı yüzyılda Karaevli adlı diğer bir oymak Ceyhun kıyısında ve Acıdeniz'e (Hazar denizi) yakın bir

yerde bulunmaktaydı. Fakat *Şecere-i Terâkime*'de bu Karaevliler'in Kaşga Çura adlı birinden türediği, Kaşga Çura'nın da dışarıdan getirilmiş bir kölenin oğlu olduğu söylenir. Günümüzde yarı göçebe hayatlarını henüz bırakmış veya bırakmak üzere bulunan Toroslar'daki Yörükler arasında Karaevli adlı bazı küçük oymaklara rastlanmaktadır. Bununla beraber buraların asıl adlarının başka olduğu (meselâ Karakoyunlu gibi) ve Karaevli adını sonradan aldıkları tesbit edilmiştir.

Boyun adını taşıyan yer adlarıyla ilgili olarak tahrir defterlerinde ancak yedi köye rastlanmıştır. Bunlardan dördü Bolu sancağının Onikidivan kazasında, ikisi Kastamonu dolaylarında bulunmaktadır. Bu durum, Karaevli boyundan kalabalık bir kümenin adı geçen yerlere yerleşmiş olduğunu göstermektedir. Bugün Türkiye'de değişik bölgelerde on kadar Karaevli adlı köy vardır.

Karaevli boyu Reşidüddin'deki listede Kayı, Bayat gibi büyük boyların kardeşi olarak gösterilmiştir. Çorlu, Tekirdağı, Alanya, Maraş, Hamîd, Teke, Sis sancağı, Sinop ve Niğde yörelerindeki Karaevliler'e ait arşiv kayıtları bulunmaktadır. Ancak bu gibi kayıtların son derece az olması, bu boyun başka adlar taşıyan obaları tarafından temsil edilmesiyle açıklanabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Divânü Lugâti't-Türk Tercümesi, I, 56; Reşidüddin, *Câmi'u't-tevârih* (nşr. Behmen Kerîmî), Tahran 1338, I, 39; Yazıcızâde Ali, *Târih-i Âl-i Selçûk*, TSMK, Revan Köşkü, nr. 1390, s. 25; Ebûlğazi Bahadır Han, *Şecere-i Terâkime* (nşr. A. N. Kononov), Moskova-Leningrad 1958, s. 516, 547, 593, 1390, 1412, 1415, 1417; *Türkiye'de Meskün Yerler Kılavuzu*, Ankara 1946, I, 606; Ali Rıza Yalman, *Cenupla Türkmen Oymakları* (haz. Sabahat Emîr), Ankara 1977, II, 40-43; Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul 1979, s. 469; Faruk Sümer, *Oğuzlar: Türkmenler*, İstanbul 1980, s. 239-240, 429; Nihal Atsız - Ahmed Naci, "Anadolu'da Türklere Aid Yer İsimleri", *TM*, II (1928), s. 249.

FARUK SÜMER

KARAFERYE

Yunan Makedonyası'nın güneyinde bugünkü adı Béroia (Véria) olan şehir.

Selânik'in batısında Vermio dağının eteklerinde kurulmuştur. Selânik-Manastır (Bitola) demiryolu üzerindedir. Ayrıca Makedonya'dan Teselya'ya giden karayolu buradan geçer. Şehrin Yunanca isminin (Véria) eski Makedon krallarından Veres'in

Karaferye'de
XV. yüzyıla ait
Orta Cami